

Економіка та управління підприємствами

УДК 338.45:658.155:33.02:330.4

Швець Юлія Олександрівна

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Запорізький національний університет*

Швец Юлия Александровна

*кандидат экономических наук, доцент,
доцент кафедры финансов, банковского дела и страхования
Запорожский национальный университет*

Shvets Yuliia

*Candidate of Economic Sciences (PhD in Economics), Associate Professor
Zaporizhzhia National University
ORCID: 0000-0002-0294-1889*

Павленко Наталія Ігорівна

*студентка
Запорізького національного університету*

Павленко Наталья Игоревна

*студентка
Запорожского национального университета*

Pavlenko Natalia

*Student of the
Zaporizhzhia National University*

**АНАЛІЗ І ОСОБЛИВОСТІ ПЛАНУВАННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ
ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ПОКАЗНИКА
ЕВІТДА В КРИЗОВИХ УМОВАХ**

**АНАЛИЗ И ОСОБЕННОСТИ ПЛАНИРОВАНИЯ
РЕНТАБЕЛЬНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ НА
ОСНОВЕ ПОКАЗАТЕЛЯ EBITDA В КРИЗИСНЫХ УСЛОВИЯХ
ANALYSIS AND FEATURES OF PLANNING PROFITABILITY OF
INDUSTRIAL ENTERPRISES ON THE BASIS OF THE EBITDA INDEX
IN CRISIS CONDITIONS**

Анотація. Розвиток країни на макроекономічному рівні залежить від становища та сприятливих умов на мікро рівні. Прибуткові підприємства забезпечують населення робочими місцями, сплачують податки до державного бюджету, створюють привабливий інвестиційний клімат як для внутрішніх, так і для зовнішніх інвесторів. Оцінити ефективність діяльності підприємств можливо за допомогою відносних показників та для оцінки загального стану слід аналізувати показники рентабельності. У статті були розглянуті підходи вчених до визначення сутності поняття «рентабельність». Проаналізовано рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності та всієї діяльності великих та середніх підприємств України у 2015–2018 роках у різних галузях економіки. Досліджено показник Ebidta та здійснено розрахунок його значення на трьох вітчизняних підприємствах: ПрАТ «ОБОЛОНЬ», ПрАТ «КАРЛСБЕРГ Україна», ПрАТ «Бердянські жнивварки». Ці дослідження дали змогу зрозуміти, що фінансове планування у вітчизняних підприємств є ефективним, не зважаючи на економічну нестабільність, але мають напрями покращення та розвитку. Визначено, що користувачі фінансової звітності повинні звертати увагу на такі фактори, як розмір амортизаційних відрахувань, податок на прибуток, відсотки до сплати. Через ці чинники неможливо досить точно порівняти діяльність декількох підприємств, бо вони завищують витрати підприємств. Через особливості діяльності підприємств необхідно аналізувати їх діяльність

на підставі використання інших методів, інших показників, наприклад, такі як Ebidta. Досліджено застосування показника рентабельності при фінансовому плануванні підприємства. Виокремлено фактори внутрішнього та зовнішнього впливу на рентабельність підприємств. Сформовано способи зменшення чи усунення негативного впливу факторів на рентабельність підприємств, такі як: аналіз стану та цільового призначення основних засобів, ринку позикових коштів, умов надання кредитів та існуючої ефективної відсоткової ставки.

Ключові слова: рентабельність, рентабельності операційної діяльності, фінансове планування, Ebitda, підприємство, фактори впливу, ефективність діяльності, кризові умови.

Аннотація. Развитие страны на макроэкономическом уровне зависит от положения и благоприятных условий на микро уровне. Прибыльные предприятия обеспечивают население рабочими местами, платят налоги в государственный бюджет, создают привлекательный инвестиционный климат как для внутренних, так и для внешних инвесторов. Оценить эффективность деятельности предприятий возможно с помощью относительных показателей и для оценки общего состояния следует анализировать показатели рентабельности. В статье были рассмотрены подходы ученых к определению сущности понятия «рентабельность». Проанализирован уровень рентабельности (убыточности) операционной деятельности и всей деятельности крупных и средних предприятий Украины в 2015-2018 годах в различных отраслях экономики. Исследована показатель Ebidta и произведен расчет его значение на трех отечественных предприятиях: ЗАО «Оболонь», ЗАО «Карлсберг Украина», ЗАО «Бердянські жатки». Эти исследования позволили понять, что финансовое планирование в отечественных предприятий является эффективным, несмотря на экономическую

нестабильность, но имеют направления улучшения и развития. Определено, что пользователи финансовой отчетности должны обращать внимание на такие факторы, как размер амортизационных отчислений, налог на прибыль, проценты к уплате. Через эти факторы невозможно достаточно точно сравнить деятельность нескольких предприятий, потому что они завышают расходы предприятий. Из-за особенностей деятельности предприятий необходимо анализировать их деятельность на основе использования других методов, других показателей, например, такие как Ebitda. Исследовано применение показателя рентабельности при финансовом планировании предприятия. Выделены факторы внутреннего и внешнего воздействия на рентабельность предприятий. Сформированы способы уменьшения или устранения негативного влияния факторов на рентабельность предприятий, такие как: анализ и целевого назначения основных средств, рынке заемных средств, условий предоставления кредитов и существующей эффективной процентной ставки.

Ключевые слова: *рентабельность, рентабельности операционной деятельности, финансовое планирование, Ebitda, предприятие, факторы влияния, эффективность деятельности, кризисные условия.*

Summary. *The development of the country at the macroeconomic level depends on the situation and favorable conditions at the micro level. Profitable enterprises provide jobs to the population, pay taxes to the state budget, and create an attractive investment climate for both domestic and foreign investors. It is possible to evaluate the performance of enterprises by means of relative indicators and profitability indicators should be analyzed to assess the overall status. The article deals with the approaches of scientists to the definition of the concept of "profitability". The level of profitability (loss) of operating activity and all activity of large and medium-sized enterprises of Ukraine in 2015-2018*

in different sectors of the economy is analyzed. The Ebitda index was investigated and its value was calculated at three domestic enterprises: PJSC "OBOLON", PJSC "CARLSBERG Ukraine", PJSC "Berdyansk Harvesters". These studies have made it clear that financial planning in domestic enterprises is effective, notwithstanding economic instability, but has directions for improvement and development. It is determined that users of financial statements should pay attention to such factors as the amount of depreciation, income tax, interest payable. Because of these factors, it is not possible to fairly compare the activities of several enterprises, because they overstate the costs of enterprises. Due to the peculiarities of the activity of enterprises, it is necessary to analyze their activity on the basis of using other methods, other indicators, such as Ebitda. The application of the profitability indicator in the financial planning of the enterprise is investigated. The factors of internal and external influence on the profitability of enterprises are distinguished. Ways of reducing or eliminating the negative impact of factors on the profitability of enterprises, such as: analysis of the condition and purpose of fixed assets, the market of borrowed funds, conditions of granting loans and the existing effective interest rate.

Key words: *profitability, operating profitability, financial planning, Ebitda, enterprise, impact factors, performance, crisis conditions.*

Постановка проблеми. Отримання прибутку є головною метою підприємства, але як окремий показник він не дає можливості точно охарактеризувати наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси і чи є така величина прибутку максимальним фінансовим результатом діяльності підприємства на стадії його розвитку.

Щоб нівелювати вплив факторів, які зменшують величину чистого прибутку, але при цьому не є істотними факторами при порівнянні

підприємств, доцільніше використовувати показник Ebitda при розрахунку рентабельності та плануванні діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багато вчених присвячувало свої роботи вивченню та дослідженню питань рентабельності, серед яких слід зазначити: Котвіцький О. [1], Кузьменко Є.В. [2], Линник О.І., Задорожна О.С. [3], Лихацька Н.С. [4], Мелень О.В., Холондач Ю.Ю. [5], Романова Т.В., Даровський Є.О. [6], Гриньова В.М. [7], Бержанір І.А., Гвоздей Н.І., Улянич Ю.В. [8], Гончар В. [9]. Швидкі зміни розвитку економіки підприємства потребують глибшого аналізу та дещо іншого підходу.

Мета статті. Аналіз підходів вчених до визначення поняття «рентабельності підприємств», дослідити особливості фінансового планування рентабельності, визначення факторів впливу на планування рентабельності діяльності підприємства, формування напрямів покращень планування рентабельності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Нами було проаналізовано підходи вчених до визначення поняття рентабельності (табл. 1).

Отже, рентабельність підприємства — це відносний показник ефективності діяльності суб'єктів господарювання, що відображає відношення отриманого ефекту (прибутку) з наявними або використаними ресурсами. Показники рентабельності характеризують здатність понесених витрат (використаних ресурсів) окупитися, що є основою подальшої діяльності підприємства. Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток, відображають результати діяльності підприємства; вони використовуються як інструменти інвестиційної, цінової політики тощо [8].

Підходи вчених до визначення поняття «рентабельність підприємства»

Вчений	Сутність
Г.І. Андреева	1. Показники, що характеризують окупність витрат виробництва та інвестиційних проєктів. 2. Показники, що характеризують прибутковість продажу. 3. Показники, що характеризують прибутковість капіталу та його складових [1].
А.М. Штангрет та О.І. Копилук. М.Я. Коробов	Притримується аналогічної думки що і Г.І. Андреева, та вважає що що прибутковість, тобто ефективність використання капіталу, має назву «рентабельність» [2].
О.Д. Третяк	Прибутковість показує абсолютний ефект діяльності підприємства без урахування використаних при цьому ресурсів, тому його варто доповнювати відносним показником – рентабельністю. Відносні показники мають ту перевагу, що вони не перебувають під впливом інфляції, оскільки являють собою різні співвідношення прибутку та вкладеного капіталу [3].
П.Я. Попович	Рентабельність – це показник, який дає уявлення про достатність (недостатність) прибутку порівняно з іншими окремими величинами, що впливають на виробництво, реалізацію і взагалі на фінансово-господарську діяльність підприємства [4].
М.Г. Чумаченко	Рентабельність – це показник економічної ефективності виробництва на підприємствах у різних галузях і народному господарстві загалом [5].
М.М. Туріянська	Рентабельність характеризує економічну ефективність виробництва, за якої підприємство за рахунок грошової виручки від реалізації продукції повністю відшкодовує витрати на її виробництво й одержує прибуток для розширеного відтворення [6].
В.І. Блонська	У своєму дослідженні зосереджує увагу на тому, що значення слова «рентабельність» походить з німецької мови – rentabel (дохідний, прибутковий) – і означає показник економічної ефективності виробництва на підприємствах у різних галузях і народному господарстві загалом [7].

Щоб підтримувати рівень рентабельності на достатньому рівні, необхідно достатню увагу приділяти фінансовому плануванню, в тому числі і плануванню абсолютних показників, що мають вплив на показник рентабельності.

У теоретичному аспекті фінансове планування - це невід’ємна частина загального планування звичайної діяльності підприємства. Сутність фінансового планування полягає, на думку Р. А. Слав’юка [9], в тому, що «...фінансове планування являє собою розрахунок обсягів фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками використання у відповідності з виробничими і маркетинговими показниками підприємств на плановий рік».

Проте необхідно враховувати вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, планувати резерв фінансових ресурсів для покриття непередбачуваних витрат.

Фінансове планування, особливо у сучасному світі, грає велику роль для того, щоб підприємство мало змогу безперервно функціонувати і вести господарську діяльність. Усі види планування, незалежно від того на якому рівні відбувається цей процес, спрямовані на головну ціль підприємства - максимізацію прибутку. Таким чином, плануючи обсяг та види джерел формування ресурсів та їх використання, плануємо рівень рентабельності.

При плануванні рентабельності, необхідно враховувати, що значення цього показника повинно бути позитивним. Отже, підприємство, під час ведення своєї діяльності має отримати позитивний фінансовий результат - прибуток. Для цього, в першу чергу, необхідно розрахувати планові показники доходів і витрат, та знайти точку беззбитковості підприємства, нижче якої планувати свою діяльність взагалі не є доцільним.

Рівень рентабельності можна відслідкувати на макроекономічному рівні для оцінки загальної тенденції прибутковості вітчизняних підприємств основних галузей країн (табл. 2) [12].

Таблиця 2

Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності великих та середніх підприємств України у 2015–2018 роках у різних галузях економіки

Галузь	Роки	Рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств			Рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств		
		усього	у тому числі		усього	у тому числі	
			великі	середні		великі	середні
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	2015	41,7	54,3	37,8	29,5	45,4	23,4
	2016	32,4	29,3	30,4	24,7	24,7	21,6
	2017	22,4	24,6	20,8	16,0	20,5	15,4
	2018	18,3	22,9	17,1	13,7	21,2	14,3
Промисловість	2015	0,9	1,2	0,6	-7,7	-8,7	-6,4
	2016	4,2	5,5	2,6	-1,0	-0,5	-1,7
	2017	6,8	10,1	3,2	1,9	4,5	-0,4
	2018	6,3	9,4	2,4	3,3	5,8	0,3

Інформація та телекомунікації	2015	0,5	5,7	-3,4	-8,2	-8,4	-10,2
	2016	8,5	15,4	7,2	1,3	6,8	-2,0
	2017	13,8	34,4	7,7	8,3	26,1	1,4
	2018	13,1	31,3	7,8	8,6	22,0	4,3
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	2015	3,0	3,1	3,4	-3,3	-3,3	-3,4
	2016	2,8	2,6	3,3	-1,3	-1,7	-0,8
	2017	5,1	6,0	4,7	1,4	3,6	1,1
	2018	4,9	6,7	3,2	2,3	3,9	0,7

Джерело: розраховано автором за даними [12]

Як показує макроекономічна статистика рентабельність підприємств від операційної діяльності у всіх сферах діяльності країни переважає над рентабельністю загальної діяльності підприємств. З досліджуваних галузей найбільша рентабельність у 2018 р. є на підприємствах інформації та телекомунікації, хоча ще в 2016 р. галузь сільського, лісового та рибного господарства була більш прибутковою, ніж інформаційні галузь.

Це пов'язано з кризою, з низькою врожайністю сільського господарства, а інформаційні технології не потребують скільки витрат та приносять багато доходу, особливо якщо ці інформаційні компанії працюють на закордонне замовлення.

Рентабельність великих підприємств завжди є вищою ніж середніх, через те, що велика компанія має змогу тримати під контролем більший сегмент ринку збуту, впроваджувати нові технології та мати кращі конкурентні переваги над вітчизняними монополістами та закордонними конкурентами.

Рентабельність, як відносний показник, дає змогу сформуванню загального враження про ефективність діяльності підприємства, але якщо користувач цієї інформації буде порівнювати ефективність роботи декількох компаній, що будуть різними за своїми масштабами та сферами, то ця інформація не буде зовсім коректно відображати їх фінансовий стан.

Тому більш доцільно, в такому випадку, користуватися рентабельністю, але до розрахунку брати не загальний обсяг виручки, а показник ЕВІТДА.

Визначення цього показника не регулюється міжнародними стандартами чи нормативними документами, але Комісія з цінних паперів і бірж США US SEC регулює визначення цього показника деякими правилами і стандартизує розрахунок формули ЕВІТДА:

$EBITDA = \text{Чистий прибуток} - \text{Фінансові доходи} + \text{Фінансові витрати} + \text{Податок на прибуток} + \text{Амортизація}$ [10].

Він допомагає знівелювати вплив амортизаційних витрат, що досить сильно збільшує статті витрат. Амортизаційні витрати не є фактичними понесеними витратами і кошти нікуди не спрямовуються, але в звітності вони відображаються і мають вплив на кінцевий фінансовий результат.

Наприклад, якщо зовнішні користувачі, будуть порівнювати діяльність декількох підприємств де в одній компанії буде багато основних засобів, а в іншій менше, чи хтось буде використовувати пришвидшені методи нарахування амортизації, то в одній компанії будуть завищені витрати і занижений прибуток. Проте, не потрібно забувати, що амортизація сприяє оновленню основних засобів, для підтримки їх здатності створювати економічні вигоди від використання і не варто маніпулювати показниками фінансової звітності через методи нарахування амортизації, не тільки на основні засоби, а на нематеріальні активи.

Також може існувати не досить коректна різниця в процесі порівняння фінансових результатів підприємств, через різницю в системі оподаткування та у джерелах фінансування.

Підприємство може отримати кредит для розширення власного виробництва та йому доведеться сплачувати відсотки за його користування, а інше підприємство не буде мати позикових коштів, отже у одного будуть більші затрати, а у іншого менші. Інвестора ж цікавить саме операційна діяльність і її результат, бо він розглядає довгострокову перспективу і ці тимчасові витрати не відображають витрати саме від операційної діяльності, що також сприяє викривленню інформації про саму діяльність підприємства і його потенціал.

Аналогічно впливає і система оподаткування, адже в більшості випадків виникає різниця, якщо підприємства знаходяться в різних країнах, то враховувати податок на прибуток буде не коректним, через те

що цей фактор не залежить від підприємства, а залежить від законодавства країни.

Показник рентабельності через показник ЕВІТДА допоможе отримати додаткову інформацію для користувачів фінансової звітності таких як: інвестори, аналітики, ключовий управлінський персонал, фінансовим менеджерам та всім, хто хоче порівняти декілька компаній.

Слід проаналізувати рентабельність таких підприємств як ПрАТ «ОБОЛОНЬ», ПрАТ «КАРЛСБЕРГ УКРАЇНА» та ПрАТ «Бердянські жниварки» і їх рентабельність за показником ЕВІТДА за 2016-2017 рр. (табл. 3, табл. 4, табл. 5)

Таблиця 3

Фінансові результати підприємства ПрАТ «ОБОЛОНЬ» за 2016-2017 рр., тис. грн.

Показник	2017 р., тис. грн.	2016 р., тис. грн.	Відносне відхилення, %
Виручка	4 963 232,00	3 524 945,00	41%
ЕВІТДА	942 975,00	211 016,00	347%
Амортизація за рік	451 790,00	186 618,00	142%
Операційний прибуток	49 482,00	194 380,00	-75%
Відсотки до оплати	270 388,00	-208 023,00	30%
Прибуток до оподаткування	220 797,00	-183 625,00	220%
Податок на прибуток	44 217,00	-	-
Чистий прибуток	176 580,00	-183 625,00	196%
Рентабельність по ЕВІТДА, %	19,00%	5,99%	13%
Операційний прибуток	49482	194380	-75%
Операційна рентабельність, %	1,00%	5,51%	-5%
Чистий прибуток	176580	-183625	196%
Чиста рентабельність	3,56%	-5,21%	9%

Джерело: розраховано автором за даними [13]

Примітка:

Розрахунки для ПрАТ «ОБОЛОНЬ»:

$ЕВІТДА = \text{Чистий прибуток} + \text{Амортизація за рік} + \text{Відсотки до оплати} + \text{Податок на прибуток} = 176\,580,00 + 44\,217,00 + 270\,388,00 + 451\,790,00 = 942\,975,00$ тис. грн.

$\text{Рентабельність по ЕВІТДА} = \text{ЕВІТДА} / \text{Виручка} = 942\,975,00 / 4\,963\,232,00 = 19,00\%$

$\text{Операційна рентабельність} = \text{Операційний прибуток} / \text{Виручка} = 49\,482 / 4\,963\,232,00 = 1,00\%$

$\text{Чиста рентабельність} = \text{Чистий прибуток} / \text{Виручка} = 176\,580 / 4\,963\,232,00 = 3,56\%$

Аналогічні розрахунки були проведені і за 2016 р. та для підприємств ПрАТ «КАРЛСБЕРГ Україна», ПрАТ «Бердянські жниварки».

Таблиця 4

Фінансові результати підприємства ПрАТ «КАРЛСБЕРГ Україна» за 2016-2017 рр., тис. грн.

Показник	2017 р., тис. грн.	2016 р., тис. грн.	Відносне відхилення, %
Виручка	6 012 007,00	5100881	18%
ЕВІТДА	1 712 661,00	1 531 048,00	12%
Амортизація за рік	369 152,00	302494	22%
Операційний прибуток	1 169 066,00	944241	24%
Відсотки до оплати	-	-	-
Прибуток до оподаткування	1 343 509,00	1 228 554,00	9%
Податок на прибуток	-257 085,00	-223529	15%
Чистий прибуток	1 086 424,00	1005025	8%
Рентабельність по ЕВІТДА, %	28,49%	30,02%	-2%
Операційний прибуток	1169066	944241	24%
Операційна рентабельність, %	19,45%	18,51%	1%
Чистий прибуток	1086424	1005025	8%
Чиста рентабельність	18,07%	19,70%	-2%

Джерело: розраховано автором за даними [13]

Таблиця 5

Фінансові результати підприємства ПрАТ «Бердянські жниварки» за 2016-2017 рр., тис. грн.

Показник	2017 р., тис. грн.	2016 р., тис. грн.	Відносне відхилення, %
Виручка	466312	406165	15%
ЕВІТДА	49 210,00	41 318,00	19%
Амортизація за рік	13637	9119	50%
Операційний прибуток	44220	40178	10%
Відсотки до оплати	0	0	0
Прибуток до оподаткування	35573	32199	10%
Податок на прибуток	-6235	-6364	2%
Чистий прибуток	29338	25835	14%
Рентабельність по ЕВІТДА, %	10,55%	10,17%	4%
Операційний прибуток	44220	40178	10%
Операційна рентабельність, %	9,48%	9,89%	-4%
Чистий прибуток	29338	25835	14%
Чиста рентабельність	6,29%	6,36%	-1%

Джерело: розраховано автором за даними [13]

З проведених розрахунків бачимо, що операційна рентабельність в першій компанії набагато менша від рентабельності по ЕВІТДА, і якщо

порівнювати по операційній рентабельності, то перше підприємство набагато більше програє другій, на 18,45 %, а якщо взяти до уваги показник ЕВІТДА, то різниця між ними вже не є такою великою, а лише 9,49 %. Не потрібно взагалі нехтувати показниками амортизації, податком на прибуток та сплатою зобов'язань по відсоткам, але брати до уваги показник ЕВІТДА потрібно для прийняття управлінських рішень.

Якщо звернути увагу на динаміку розвитку підприємств, то бачимо що дані підприємства покращили свою діяльність. ПрАТ «ОБОЛОНЬ» у 2016 р. мало чистий збиток, а у 2017 р. отримало чистий прибуток, через що показник чистої рентабельності і рентабельність по ЕВІТДА зросли швидкими темпами, на 9% і 13% відповідно, хоча операційна рентабельність навпаки зменшилась на 5%, через збільшення фінансових витрат, в тому числі відсотків до сплати, але в цілому діяльність підприємства має тенденцію до зростання.

Підприємство ПрАТ «КАРЛСБЕРГ Україна» має також тенденцію до зростання, у 2017 р., абсолютні показники такі як обсяг виручки, операційний прибуток ростуть швидкими темпами, проте рентабельність за показниками чистого прибутку та ЕВІТДА зменшуються через те, що темп зростання виручки вищий, аніж темп зростання цих показників.

Підприємство ПрАТ «Бердянські жниварки» не має відсотків до сплати, що є подібним до підприємства ПрАТ «КАРЛСБЕРГ Україна», при цьому рентабельність за ЕВІТДА більша ніж операційна рентабельність і має тенденцію до зростання.

Не зважаючи, на те, що амортизаційні витрати зросли на 50 %, чистий прибуток зріс у 2017 р., а чиста рентабельність не мала істотних змін. Як бачимо, підприємства на перший погляд можуть мати однакові тенденції до змін, але їх показники рентабельності описують діяльність підприємства більш ширше.

Також в частині розрахунків показників рентабельності, важливим є планування. Планування рентабельності полягає в правильному плануванні прибутку та витрат. Як вихідна інформація у плануванні прибутку використовуються соціально-економічні показники міста та району, матеріали аналізу прибутку і рентабельності за попередні роки, плани товарообігу, доходів і витрат на планований рік. [11]

При плануванні рентабельності необхідно враховувати як зовнішні (незалежні), так і внутрішні (залежні) фактори.

До зовнішніх факторів належать: становище на ринку, цінові та тарифні умови на ринку палива, енергії; встановлені норми амортизації на підприємстві; вплив системи оподаткування; існуючий обсяг та рівень необхідних природних ресурсів; можливі суперечки з контрагентами; сприятливі чи навпаки несприятливі соціальні умов.

До внутрішніх можемо віднести: обсяг та якість виготовленої продукції; умови та обсяги закупівлі товарів для їх майбутньої реалізації; рівень собівартості чи інших можливих понесених витрат; правильність та ефективність організації праці на підприємстві; зацікавленість та відповідальність працівників у виконанні поставлених перед ними цілей, їх кваліфікація та рівень освіти; рівень виробництва; оснащення підприємства виробничими фондами.

В цілому, за результатами проведеного дослідження можна відзначити, що загалом планування рентабельності даних підприємств покращилось, порівнюючи з попереднім періодом, але були виявлені проблеми:

- у підприємства ПрАТ «ОБОЛОНЬ» збільшились амортизаційні відрахування;
- збільшились досить швидкими темпами відсотки до сплати;
- через те, що в минулому періоді підприємство понесло збиток, а в цьому році прибуток, то збільшились витрати на податок на прибуток.

Щоб зробити ефективним планування показника рентабельності для наступних періодів нашого підприємства необхідно проаналізувати стан та цільове призначення основних засобів.

Щодо відсотків до сплати, необхідно проаналізувати ринок позикових коштів, ефективні ставки по кредитах, умови по наданню позикових коштів у інших банках та ін.

На підприємстві ПрАТ «КАРЛСБЕРГ Україна» планування є ефективним протягом всього проаналізованого періоду, але потрібно звернути увагу на амортизаційні витрати, так як вони зростають через що зменшують рентабельність підприємства.

На підприємстві ПрАТ «Бердянські жниварки» існують такі проблеми в плануванні рентабельності: рентабельність від операційної діяльності зменшилась, це говорить про те, що витрати пов'язані з операційною діяльністю ростуть швидшими темпами ніж дохід від реалізації; чиста рентабельність також зменшилась, але не істотно, на це мав вплив податок на прибуток, що збільшив витрати підприємства; збільшились амортизаційні витрати вдвічі, що має вплив на прибуток.

Щоб вирішити зазначені проблеми необхідно: використовувати актуальну інформацію для побудови планових показників; порівнювати наші показники з показниками на ринку; заздалегідь намагатися мінімізувати вплив зовнішніх факторів і вже працювати над зменшенням негативного впливу внутрішніх факторів; контролювати якість матеріалів, умов виготовлення; підвищити мотивацію робочого персоналу для зменшення неякісної продукції; проводити постійний контроль за виконанням планів та приймати швидкі управлінські рішення щоб вести гнучку політику компанії та мати змогу швидко реагувати на зміни умов на ринку і сприяти їх вирішенню.

Висновки. Розуміємо, що сучасні умови в нашій країні є нестабільними для розвитку економіки в цілому та підприємств в тому

числі, а отже необхідно більш ретельно аналізувати ринок та фактори, що можуть впливати на ведення діяльності підприємств. В цьому може допомогти і фінансове планування рентабельності, але перш за все потрібно виявити слабкі місця для їх усунення. Аналіз допоможе провести показники рентабельності, якщо необхідно порівняти декілька підприємств, то більше інформації для користувача зможе надати рентабельність основі показника Ebitda.

Література

1. Котвіцький О. Дослідження економічної сутності поняття «рентабельність» // Матеріали науково-практичної конференції «Проблеми розвитку потенціалу підприємства в глобальних економічних умовах». Київ: НАУ, 2016. С. 10.
2. Кузьменко Є.В. Методи підвищення прибутковості підприємства // Матеріали науково-практичної конференції «Проблеми розвитку потенціалу підприємства в глобальних економічних умовах». Київ: НАУ, 2016. С. 11–13.
3. Линник О.І., Задорожна О.С. Облік прибутку та визначення резервів забезпечення прибутковості підприємства // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХП»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків: НТУ «ХП». 2015. № 26 (1135). С. 58.
4. Лихацька Н.С. Значення показників рентабельності для підприємства // Матеріали науково-практичної конференції «Проблеми розвитку потенціалу підприємства в глобальних економічних умовах». Київ: НАУ, 2016. С. 13.
5. Мелень О.В., Холондач Ю.Ю. Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХП»: зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес і ефективність виробництва. Харків:НТУ «ХП». 2015. № 25 (1134). С. 123–126.

6. Романова Т.В., Даровський Є.О. Чинники, що впливають на збільшення прибутку підприємств України в сучасних умовах // Ефективна економіка. 2015. № 4. 13 с.
7. Гриньова В.М. Фінанси підприємств: навч. посіб. Київ.: Знання-Прес, 2013.
8. Бержанір І.А., Гвоздей Н.І., Улянич Ю.В. Рентабельність як основний показник оцінки діяльності підприємства // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. 2015. № 1(2). С. 58-62.
9. Гончар В. Перспективи розвитку та шляхи вдосконалення фінансового планування в сучасних умовах // Фінанси України. 2012. № 3. С. 1–5.
10. EBITDA. Capitalmatchpoint. URL: <http://capitalmatchpoint.com/content/business-plan-what-ebitda> (дата звернення: 21.02.2020).
11. Рзаєв Г.І. Фінансова звітність підприємств: аналітичні можливості та перспективи використання: монографія. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори 2006», 2015. 224 с.
12. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 21.02.2020).
13. SMIDA. URL: <https://smida.gov.ua/> (дата звернення: 21.02.2020).

References

1. Kotvicjkyj O. (2016) Doslidzhennja ekonomichnoji sutnosti ponjattja «rentabeljnistj» [Investigation of the economic essence of the concept of "profitability"] // Materialy naukovo-praktychnoji konferenciji «Problemy rozvytku potencialu pidpryjemstva v ghlobaljnykh ekonomichnykh umovakh» [Problems of development of enterprise potential in global economic conditions]. Kyjiv: NAU, pp. 10.

2. Kuzjmenko Je.V. (2016) Metody pidvyshhennja prybutkovosti pidpryjemstva [Methods of increasing the profitability of the enterprise] // Materialy naukovo-praktychnoji konferenciji «Problemy rozvytku potencialu pidpryjemstva v globalnykh ekonomichnykh umovakh» [Materials of scientific-practical conference "Problems of development of enterprise potential in global economic conditions"]. - Kiev: NAU, pp. 11–13.
3. Lynnyk O.I., Zadorozhna O.S. (2015) Oblik prybutku ta vyznachennja rezerviv zabezpechennja prybutkovosti pidpryjemstva [Profit accounting and determination of reserves for ensuring the profitability of the enterprise. Bulletin of the National. Tech] // Zb. nauk. pr. Temat. vyp.: Tekhnichnyj prohres i efektyvnistj vyrobnyctva [Coll. of sciences. Theme. Issue: Technical progress and production efficiency]. Kharkiv: NTU "KPI". No. 26 (1135). pp. 58.
4. Lykhacjka N.S. (2016) Znachennja pokaznykiv rentabelnosti dlja pidpryjemstva [The value of profitability for the enterprise] // Materialy naukovo-praktychnoji konferenciji «Problemy rozvytku potencialu pidpryjemstva v globalnykh ekonomichnykh umovakh» [Materials of scientific-practical conference "Problems of development of enterprise potential in global economic conditions"]. Kyiv: NAU, pp. 13.
5. Melenj O.V., Kholondach Ju.Ju. (2015) Aktualjni pytannja prybutkovosti pidpryjemstva ta shljakhy jiji zbilshennja [Topical issues of profitability of the enterprise and ways to increase it] // Visnyk Nac. tekhn. un-tu «KhPI»: zb. nauk. pr. Temat. vyp.: Tekhnichnyj prohres i efektyvnistj vyrobnyctva [Bulletin of the National. tech. Univ. "KPI": Coll. of sciences. Theme. Issue: Technical progress and production efficiency]. Kharkiv: NTU "KPI". No. 25 (1134). pp. 123–126.
6. Romanova T.V., Darovs'kyj Je.O. (2015) Chynnyky, shho vplyvajutj na zbilshennja prybutku pidpryjemstv Ukrainy v suchasnykh umovakh

- [Factors influencing the increase of profit of Ukrainian enterprises in the current conditions] // *Efektivna ekonomika [An efficient economy]*. No 4, pp 13.
7. Ghrynjova V.M. (2013) *Finansy pidpryjemstv [Business Finance]*. Kiev. : Knowledge Press. (in Ukrainian)
  8. Berzhanir I. A., Ghvozdzej N. I. , Uljanych Ju. V.(2015) *Rentabelnistj jak osnovnyj pokaznyk ocinky dijalnosti pidpryjemstva [Profitability as the main indicator of an enterprise activity evaluation]* // *Problemy i perspektyvy rozvytku pidpryjemnyctva [Problems and prospects of entrepreneurship development]*. No. 1 (2). pp. 58-62.
  9. Ghonchar V.(2012) *Perspektyvy rozvytku ta shljakhy vdoskonalennja finansovogho planuvannja v suchasnykh umovakh [Prospects of development and ways of improvement of financial planning in modern conditions]* // *Finansy Ukrajiny [Finance of Ukraine]*. No 3. pp. 1–5.
  10. EBITDA. Capitalmatchpoint. URL: <http://capitalmatchpoint.com/content/business-plan-what-ebitda> (accessed on: 21.02.2020).
  11. Rzajev Gh.I. *Finansova zvitnistj pidpryjemstv: analitychni mozhlyvosti ta perspektyvy vykorystannja [Financial statements of enterprises: analytical opportunities and prospects of use]* // *Monografija. Kam'janecj-Podiljsjkyj: PP «Medobory 2006» [monograph. Kamianets-Podilskyi: PE Medobory 2006]*, pp 224 .
  12. Official site of the State Statistics Service of Ukraine. URL: www.ukrstat.gov.ua (accessed on: 21.02.2020).
  13. SMIDA. URL: <https://smida.gov.ua/> (accessed on: 21.02.2020).